

ROZUM, RACJONALNOŚCI, SYMBOLICZNOŚĆ I JEJ ODMIANY

Kultura symboliczna w późnej nowoczesności

Symbolizm i kultura symboliczna to nieodłączne konteksty pracy umysłu posługującego się znakami i obrazami. Jak od dawna wiadomo znaki i obrazy mają swoje różne aspekty, pośród których najistotniejszym jest ten znaczeniowy. To on właśnie wyznacza właściwą perspektywę symboliczną, przestrzeń znaczeń, która byłaby niema, gdyby nie umiejętność jej odczytywania. Umiejętność ta to wysiłek i zdolność umysłu. Zatem rozumowanie i symbolizowanie to dwie strony tego samego procesu – tworzenia i odtwarzania, wczytywania (projektowania) sensów i ich odczytywania (interpretowania). Można więc powiedzieć, że symbolizm i racjonalność (rozumiana jako praca umysłu) to różne strumienie wypływające z tego samego źródła – duchowej aktywności ludzkiej, choć często płyną one różnymi korytami i wyżłobieniami, bo przecież różne typy symbolizmu i różne rodzaje racjonalności odkrywamy w dziejach naszej kultury. To, co najbardziej fascynujące, to przede wszystkim te różne, a z pozoru niesprowadzalne do siebie typy symbolizmu (sposoby budowania sieci symboli), zawsze wszak poddane jakiejś konstrukcji racjonalnej. Dlatego mówimy o różnych symbolizmach i różnych racjonalnościach.

Jak wiele takich odmiennych modeli (typów idealnych) racjonalności i symboliczności można wydobyć z dziejów ludzkiej refleksji? Czy uzasadniona byłaby ich hierarchizacja? Czy da się ustalić jakiś wzorzec racjonalności, poza którym znalazłyby się paroksyzmy szaleństwa prezentowane przez literaturę jako w istocie szczyty wrażliwości? A co ze sztuką, która łamie ustalone kanony percypowania codzienności?

Na te pytania zapewne nie może być jednoznacznych odpowiedzi, niemniej właśnie dlatego one prowokują do dyskusji, do której serdecznie zapraszamy.

Prof. dr hab. Wojciech J. Burszta

Instytut Kulturoznawstwa
Wydział Nauk Humanistycznych
i Społecznych,
Uniwersytet SWPS w Warszawie

Dr hab. Andrzej Kisielewski

Pracownia Historii i Teorii Sztuki
Międzywydziałowy Instytut
Kulturoznawstwa i Sztuki
Uniwersytet w Białymstoku

Dr hab. Sławomir Raube

Zakład Studiów
nad Kulturą i Mediami
Międzywydziałowy Instytut
Kulturoznawstwa i Sztuki
Uniwersytet w Białymstoku